

RECHTOP BLIJVEN STAAN

Goede week 2026: Opstand!

Straks klinkt hier die andere klassieke lezing van Palmzondag, de intocht van Jezus in Jeruzalem, met kleden op de grond als eerbetoon en mensen die hem 'hosanna' toejuichen en 'zoon van David' noemen. Het is het begin van een week waarin alles op zijn kop wordt gezet. Dood en leven, knecht en koning, god en mens, sterk en zwak, leeg worden en volstromen. Paulus geeft in zijn brief aan de Filippenzen beknopt de weg weer die Jezus ging. 'Hij werd als een dienstknecht, werd de mensen gelijk, vernederd tot op het kruis, en daarom verheven'. Zo zou je de wereldleiders van vandaag willen zien, zonder alpha-mannetjesgedrag, maar juist met een diep besef voor wat het betekent bommen op je huis te krijgen, ja als ze aan de gewone mensen zouden denken, dan zou je ze misschien kunnen eren. Paulus noemt dit 'de gezindheid die in Christus Jezus was.' Niet direct taal die we in de Dominicus gewoon zijn. Het klinkt zo snel verheven, en misschien ook wel wat exclusief, van 'zie ons nou.' En toch past het om aan het begin van de Goede Week het over dat 'in Christus zijn' te hebben. Want voor Paulus zegt het alles.

Om te beginnen is 'in Christus zijn' geen privéaangelegenheid. Paulus herhaalt het in bijna al zijn brieven. Het wordt bereikt wanneer andermans noden boven de eigen noden worden gesteld en men in liefde samenleeft. Het begint dus bij de ander. Niet ik voor mij alleen, maar solidariteit, gemeenschapszin. Paulus wil dat we 'samenleven in de geest van Christus'. Hij zegt: 'Jullie zijn hartelijk en medelevend voor elkaar. Blijf dat vooral. Probeer het zelfs te verdiepen door geldingsdrang en ijdelheid uit te bannen. Maak jezelf niet te groot en heb werkelijk oog voor de belangen van de ander.' Misschien is dit wel de grootste omkering die we te oefenen hebben in een tijd en cultuur waar vette meningen, zelf exposure en eigen gewin hoogtij vieren, om ons werkelijk af te stemmen op de ander. In de buurtapp van mijn straat deed iemand een oproep om, nu de lente en dus het broedseizoen van de vogels weer begint, de katten 's nachts binnen te houden. Want in de vroege ochtend, zo blijkt uit onderzoek, worden de meeste vogel-ouders gedood en de kleintjes in het nest verhongerden dan. Sympathieke en redelijke vraag zou ik denken, goed onderbouwd, en niet dwingend geformuleerd. Maar er volgde meteen een 'waar bemoei jij je mee? Ik bepaal dit zelf wel.' De oproeper sloot de discussie snel. Een gesprek kwam dus niet op gang.

Nu moest Paulus zelf ook van ver komen. Hij was een vrome, goed geschoolde Griekssprekende Jood. Hij leefde in de tijd van Jezus maar heeft hem waarschijnlijk niet ontmoet. Wel vervolgde hij aanhangers van Jezus met grote ijver. Totdat hij zelf op weg naar Damascus als door een lichtflits getroffen werd, van zijn paard viel en een stem hoorde die hem vroeg: 'waarom vervolgt je mij?' Vanaf dat moment was hij een bekeerling. Hij stichtte nieuwe gemeenschappen 'in de geest van Christus' en werkte voor allerlei situaties uit wat dat betekent. Zo ook in deze brief aan de Filippenzen.

Een sleutelbegrip is daarin het loslaten van een verheven positie om dichtbij mensen te zijn. In het Grieks staat er het werkwoord kenoo dat zich laat vertalen als leeg maken, uitgieten of zichzelf ontledigen. Het is dus niet het dikke ik dat alle ruimte in neemt, maar een ik dat zichzelf opent, of zelfs terugtrekt zodat er ruimte komt voor iets of iemand anders. Het betekent een radicale zelfrelativering in een ontmoeting. Het is de andere wang toekeren in plaats van terugslaan. Het is luisteren in plaats van je antwoord al klaar hebben. Het is je oordeel inslikken en in gesprek blijven. Het is een leeg worden om ruimte te maken voor een ander, de Ander. Karen Armstrong zegt het zo, met een stille hint naar sommige kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders: "Zij die in Jezus geloven, volgen hem na in zijn kenosis en verheffen zichzelf niet tot een geestelijke elite."

Nu is die kenosis, ontleding of afzien van welke status dan ook, wel een nieuw woord, maar wat het wil uitdrukken is niet nieuw in de bijbels verhalen. Die vertellen in alle toonaarden over een God die afdaalt tot in de grootste ellende die mensen kan overkomen, in de tentenkampen, sloppenwijken, barakken, kapot geschoten flatgebouwen. Daar is God. De Levende verschijnt in mensen die nabij blijven, die de helpende hand reiken, die niet weggijken. Zo ook het verhaal van Jezus dat vanaf zijn geboorte in een stal een solidariteit uitdrukt met ieder die aan de zijkant of onderkant van de maatschappij. Jezus verzette zich niet tegen zijn doodsbevel. Hij had om een wonder kunnen bidden. Hij had kunnen vluchten. Hij had connecties genoeg. Maar hij deed het niet. Hij ging het lijden aan. Ook al betekent dat zijn dood.

Hoe ver moet je daarin gaan? Die zo ver doorgevoerde solidariteit met wat mensen te verduren kunnen hebben, dat hij het met zijn dood moest bekopen, verdient respect. Het is die ultieme solidariteit die later ook anderen op zich nemen om hun trouw aan mensen en aan waarden als gerechtigheid bewaren. Niet velen kunnen zo ver gaan. Hulpverleners tussen bombardementen in, Navalny die terugkeerde naar Rusland, de broodpater Frans van der Lugt die in Syrië bleef en de nood van zijn mensen deelde tot in de dood. De verheffing waar Paulus van spreekt is daar geen beloning voor, maar ontstaat als het ware vanzelf doordat wij met respect over deze mensen blijven spreken. De bijbel wil dat wij andere mensen worden, ons leven omkeren, oog hebben voor wat gebeurt in de wereld en opstaan. Dat een moeizame en riskante weg. Hij raakt ons hart, ook al zijn mijn levensomstandigheden heel anders.

Daarom kan ik niet anders dan die grootse solidariteit voor mezelf en vermoedelijk ook anderen hier naar mijn eigen mogelijkheden te vertalen. Omdat we niet allemaal Paulus zijn, of Navalny of demonstranten tegen een gewelddadig regime. Omdat we érgens moeten beginnen met het oefenen 'in Christus te zijn' door ruimte te maken voor een ander.

In het klooster waar ik werk hebben we onlangs met de zusters, de meesten op zeer hoge leeftijd, het naar elkaar luisteren weer eens geoefend. Echt luisteren blijkt moeilijk. Zeker als het lontje kort is door pijn of ander ongemak, of als je vol bent van eigen gedachten en beslommingen. En helemaal als het gehoorapparaat verkeerd afgestemd is. Zelfs in het klooster waar Paulus' oproep om eensgezind in Christus te zijn toch regelmatig klinkt, lijken we geïnfecteerd te zijn door het 'ik reageer dus ik besta'. En dat is toch wat anders dan in alle ontvankelijkheid zeggen: 'vertel eens, ik luister.' Psychiater Dirk de Wachter noemt als kernwoorden bij luisteren: geduldig, respectvol, nabij zijn. Hij noemt luisteren een kleine goedheid die een groot verschil maakt. Het vraagt dat je je oordelen opschort en je je als het ware opent voor een ander. En dus jezelf een beetje terzijde schuift, wat ruimte maakt. Deze oefeningen in luisteren bracht een van zusters ertoe zich toe te leggen op alleen nog woorden te willen spreken die niet kwetsend zijn. 93 jaar en nog altijd aan het groeien in Christusgezindheid. Dat is kenosis. En als een 93 jarige dat aandurft, dan zouden alle appgroepen toch moeten kunnen volgen?

Misschien is iets van dat leeg worden en ruimte maken te oefenen op weg naar Pasen in deze Goede Week. Misschien zelfs daarna. Als de gezindheid van Jezus zo bewaard blijft dan zijn we op de goede weg. Ondanks alles. Alle reden om deze mens gedenken, te eren, om zijn lessen te blijven vertellen en ons dadelijk mee te laten nemen in dat verhaal dat naar de afgrond gaat, maar ook daar voorbij. Opdat we weten nooit alleen te zijn in wat ons overkomt.

Mirjam Wolthuis